

Fotó: Gáll Gábor, Fehér Endre, Szokolay Tamás-archív

Nyolcvan éve történt a magyar katonai ejtőernyőzés máig legnagyobb katasztrófája

A hősokeket soha nem feledjük!

1941. április 12-én a délvidéki hadműveletek részeként a magyar királyi honvéd ejtőernyős zászlóalj az első ejtőernyős harci bevetésére indult a Veszprém melletti jutaspusztai repülőtérrel. Az ejtőernyős harccsoport Savoia-Marchetti SM.75-ös típusú vezérgépe a felszállás közben – feltehetőleg műszaki hiba miatt – lezuhant. A repülőgépen négy tagja, vitéz Bertalan Árpád, a magyar katonai ejtőernyőzés megalapítója, valamint tizenöt ejtőernyős katona.

Sokan sokféleképpen emlékeztek már a 1941. április 12-én bekövetkezett repülőka-
tasztrófáról. Arra a kérdésre, hogy mi volt a

tragédia valódi műszaki oka, jelenleg nem tudjuk a pontos választ, a fennmaradt dokumentumok és visszaemlékezések alapján a legvalószínűbb a magassági trimmelő kormány szerkezet meghibásodása. A pontos okok feltárására a 80. évforduló alkalmából a Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetsége, a Veterán Repülők és Ejtőernyősök Veszprémi Egyesülete kezdeményezésére történészekből, repülőműszaki szakemberekből, az események kutatóiból álló csoport megkezdte a munkát, amelynek eredményeit az ebben az évben megrendezendő konferencián szeretnénk az érdeklődők elé tárni, amint a vírus-helyzet lehetővé teszi.

Többben a gép túlterhelését máig bizonygatják, Bárczy János 1979-ben megjelent Vádindítvány, valamint 1981-ben kiadott Zuhanóugrás című kötetei és más visszaemlékezések szolgálnak ennek alapjául. A Vádindítványból kétrészes tévéfilm is készült. Bárczy maga is ejtőernyős tisztként szolgált Pápán egy ideig, így könyve megjelenése és a film levetítése a televízióban nagy port kavart itthon és az emigrációban élő egykori ejtőernyős tisztek, legénység körében. Volt tisztársai és az ejtőernyős katonák értette-

nül álltak írása előtt, amelyben – igazságtalanul – torz képet rajzolt egykori bajtársairól, az alakulatról.

A légierő Savoia-Marchetti SM.75-ös szállítógépe

Földet érés gyakorlása a „bitófán”

Ma már azt mondom, jól tette, hogy az akkori pártrendszer szája íze szerint vetette papírra emlékeit. Ennek hatására láttak hozzá itthon Makray Ferenc és Szokolay Tamás egykori ejtőernyős tisztek, a még életben lévő, a katasztrófát túlélő katonák, Bakó István, Székely Sándor, Urbán László, hogy megoszassák gondolataikat. Külföldön Tassonyi Edö mért is – 1944-ben az 1. ejtőernyős ezred parancsnoka – emlékei megírására inspirálta, hogy az utókor igaz képet kapjon a pápai ejtőernyősökről, az alakulat tevékenységéről, így az 1941. április 12-én történekről is. Munkájuknak köszönhetően van lehetőségem írásomban a túlélők emlékei alapján az olvasó elé tárni a történeteket.

1941-ben a Jugoszláv Királyság ellen a Délvidékre irányuló hadműveletek előkészítése

Majthényi Imre főhadnagy eligazítást tart a gépbe szállás előtt a szakaszparancsnokoknak

során a katonai felső vezetésnél Bertalan Árpád közbenjárt, hogy fiatal ejtőernyős zászlóalj is szerephez jusson. A vezérkar úgy döntött, a hídfőállások biztosításában a Ferenc-csatorna Szenttamásnál lévő hídját kell elfoglalnia, s megakadályozni, hogy a szerbek a hidat felrobbantsák, majd épségben megtartania az ejtőernyős harccsoportnak, amíg az előrenyomuló főerők el nem érik a hidat.

1941 tavaszán az időjárás szokatlanul hidegre és csapadékosra fordult, havazott is, ezért a pápai ejtőernyősöknél szinte az egész alakulatot – az őrség és a szolgálatok kivételével – a közeledő húsvéti ünnepekre tekintettel két hét szabadságra küldték. Azzal a feltétellel, hogy ha a rádióban meghallják a következő közleményt: „Gólya néni várja fiait!”, mindenkinek tizenkét órán belül be kell vonulnia a helyőrségbe.

Április 9-én a rádióban elhangzott a felhívás, az állomány gyorsan visszatért a lak-tanyába, nagypéntekre már mindenki beérkezett. A legénységet tájékoztatták a közelgő bevetésről, amelynek végrehajtását két szakaszban tervezték. Az első század állományából, amelynek parancsnoka Majthényi Imre főhadnagy volt, kiválasztották az elsőként felszálló száz főt a feladatra. Nehéz volt a válogatás, mert senki sem akart kimaradni a bevetésből.

A pápai repülőtér talaja teljesen felázott, ezért nem volt alkalmas a deszantteherrel megrakott repülőgépek felszállására. A Veszprém mellett lévő jutaspusztai repülőtérre esett a választás, annak köves talajáról már biztonságosnak ítélte meg a startolást Kelemen Károly százados, a szállítórepülő század parancsnoka. A gépeket üresen repülték át Jutaspusztára, a legénységet és a szükséges felszerelést, ejtőernyőket, fegyverzetet gépkocsikon szállították át Jutasra április 12-én reggel.

Szokolay Tamás visszaemlékezése szerint a felszállás előtt Bertalan Árpád utoljára egyeztetett Kelemen Károllyal a gépekben elhelyezhető létszámról. Kelemen Károly a következőket mondta Bertalannak: „Árpád bátyám, amennyi embert bele tudsz ültetni, annyi embert beletehetsz, mert ez a gép nyugodtan elbírja.” A gépeket ugyanis nem tanolták fel teljesen üzemanyaggal.

A bevetési parancs 15.45 perckor érkezett meg, és az 17 órára rendelte el a gépek felszállását.

A reggel óta várakozó ejtőernyősök be-szálltak a gépekbe.

Székely Sándor ejtőernyős honvéd így emlékezett a tragikus napra:

„Április 12-én reggel emelkedett hangulatban vártuk a felszállási parancsot. Az indulásra előkészített négy gépbe 16.40-kor szálltunk be, én is a vezérgépre beosztott katonák között voltam, a navigációs fülke mögött kaptam helyet. A gépek 17 óráig melegítettek, s ekkor kaptunk engedélyt a felszállásra. A vezérgép startja lassúbb volt a gyakorlatban megszokottnál, a gép a start végén elég meredeken emelkedett. Én a pilótafülke ajtajában álltam, szemben Bertalan őrnaggyal. Gépünk az emelkedést nem tudta befejezni, nagyjából 200 méteres magasságot elérve irányt változtatott és zuhanni kezdett. Bertalan őrnagy elordította magát: Vigyázz, zuhanunk!

A repülőgép motorjai bögtek, az emberek a hirtelen irányváltoztatás miatt hátra-zuhantak.

A gép a jobb oldalára és motorjára billenve 200 méteres zuhanás után másodpercek alatt csapódott a földhöz. A gép belsejét előntötte a lángoló üzemanyag. A legénység egymásra zuhant a lángtengerben. A döbbenet mindnyájunkat megbénított. Engem és katonatársamat, Urbán Lászlót részben védett a navi-